

Scientific journal
«ECONOMICS AND FINANCE»

SAUL Publishing Ltd, Dublin,
Ireland

Perspectives of research and development

Collection of scientific articles

List of journals indexed

Submitted for review in

Conference Proceedings Citation Index -
Social Sciences & Humanities (CPCI-SSH)

SAUL Publishing Ltd, Dublin,
Ireland,
2017

SAUL Publishing Ltd, Dublin

Perspectives of research and development

Science editor:

Drobyazko S.I.

*Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Doctor of Science, honoris causa, Professor of RANH*

Reviewers:

David Newton

Professor at Nottingham University (Nottingham, United Kingdom)

Shatalova Nina Ivanovna,

*Doctor Hab. in Social Sciences, Professor, Head of the Department of Personnel
Management and Sociology of Ural State Railway University (Ekaterinburg,
Russia)*

Perspectives of research and development: Collection of scientific articles. -
SAUL Publishing Ltd, Dublin, Ireland, 2017. - 192 p.

ISBN 978-0-9955865-1-2

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, candidates and doctors of sciences, research workers and practitioners from Europe, Russia, Ukraine and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern economy and state structure. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern economic science development.

ISBN 978-0-9955865-1-2

© 2017 Copyright by SAUL Publishing Ltd, Dublin,
Ireland ®

© 2017 Authors of the articles

© 2017 Drobyazko S.I.

Miskevych L. V. SCIENTIFIC APPROACHES TO DETERMINING CRITERIA AND LEVELS OF PREPAREDNESS FORMATION IN FUTURE TOP-MANAGERS' EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS FOR THE USE INNOVATIONS IN MANAGEMENT	151
Oleksiuk N.S. SOCIAL REHABILITATION OF MARGINAL AS VIABLE SOCIO-PEDAGOGICAL PROBLEM.....	156
Opaliuk T. FORMS, METHODS, TECHNIQUES, AND MEANS FOR PURPOSEFUL ..... FORMATION OF FUTURE TEACHER'S SOCIAL REFLEXION	158
Pet'ko L. MULTICULTURAL UPBRINGING OF STUDENTS AND THE FORMATION OF PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE TEACHING ENVIRONMENT.....	164
Popov R. A. THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' AUTONOMY IN THE PROCESS OF SELF-EDUCATIONAL ACTIVITIES WITH THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES	170
Siniahovska I. Yu. METHODOLOGICAL CONCEPT OF INTEGRATED CONTENT STUDENTS' LEARNING ACTIVITIES AT HIGHER PEDAGOGICAL INSTITUTIONS FOR HUMANITARIAN PROFILE	173
Udovichenko H. M. A GENERALIZED COMPARATIVE ANALYSIS OF THE CONCEPT OF COMPETENCE: PSYCHOLOGICAL AND DIDACTIC ASPECT.....	176
Sherstiuk L.V. THE TYPES OF STRATEGIES FOR FOREIGN LANGUAGE COMPETENCIES FORMATION IN READING AND SPEAKING.....	179
Shkolna M.S. UPBRINGING SOCIAL MATURITY IN STUDENTS OF AGRICULTURAL COLLEGES IN AFTER CLASS ACTIVITIES AS A PEDAGOGICAL PROBLEM.....	182

Oleksiuk N.S.

Grand PhD, Professor,

Ternopil National Volodymyr Hnatyuk Pedagogical University

SOCIAL REHABILITATION OF MARGINAL AS VIABLE SOCIO-PEDAGOGICAL PROBLEM

Олексюк Н. С.

доктор педагогічних наук, професор

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ МАРГІНАЛІВ ЯК АКТУАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

***Abstract.** Based on the analysis of the scientific literature reveals the content of the concepts of «marginal», «marginality», «marginalization» and «social rehabilitation». Describes the types of marginal and types of off on the causes of marginalization. Reveals content and approaches to the Organization of the process of social rehabilitation of the marginal as an important direction of social-pedagogical work. Opinion of the author will be interesting for specialists in the fields of: social rehabilitation, social pedagogy, social work.*

***Keywords:** marginal, marginality, marginalisation, social rehabilitation, socio-pedagogical work.*

***Анотація.** На основі аналізу наукової літератури розкрито зміст понять «маргінал», «маргінальність», «маргіналізація» та «соціальна реабілітація». Описано типи маргіналів та види маргінальності, вказано на причини маргіналізації. Розкрито зміст та основні підходи до організації процесу соціальної реабілітації маргіналів як важливого напрямку соціально-педагогічної роботи. Погляд автора буде цікавим для фахівців у галузях: соціальна реабілітація, соціальна педагогіка, соціальна робота.*

***Ключові слова:** маргінал, маргінальність, маргіналізація, соціальна реабілітація, соціально-педагогічна робота.*

Маргіналізація – явище, притаманне усім історичним епохам, починаючи з сивої давнини й до нашого часу. Суттю його для традиційних історичних спільнот виступало вилучення (зазвичай насильницьке) осіб або груп людей із контексту власної етнокультурної парадигми, що зумовлювало обмежені можливості соціалізації їх у чужому і, як правило, ворожому для цих груп культурному середовищі [1, с. 7]. Іншими словами, маргіналізація – це процес зміни соціального статусу особи та/або її самоідентифікації, що супроводжується розривом економічних, культурних та інших соціально-корисних зв'язків, у результаті чого така особа об'єктивно чи суб'єктивно витісняється із соціальної групи, до складу якої вона входила раніше [2, с. 864].

Тривожною тенденцією сучасності є збільшення частки маргіналів, які отримують даний статус часто у результаті їх свідомого витіснення на узбіччя життя представниками «здорової» більшості [3, с. 229]. У зв'язку з цим, маргінали як особлива соціальна група, все частіше привертають увагу вітчизняних і закордонних учених. Так, роль процесу маргіналізації в перехідному суспільстві вивчали Н. Акопян, А. Атоян, Л. Бевзенко; детальну характеристику маргінальної особистості подають у своїх працях Н. Коваліско, А. Маслов, Р. Парк; стратегії поведінки соціальних суб'єктів у маргінальній ситуації та соціальні наслідки маргінальності досліджували О. Бутиліна, Х. Кріслата, С. Ципко; види і маргіналізації, а також фактори, які її зумовлюють розкрито в роботах І. Прибиткової, Н. Толстих, М. Шульги; зміст соціальної роботи з маргіналами описано Г. Баршацькою, Н. Бурою, В. Лютим та ін.

Нажаль, маргінальний статус сьогодні став не стільки винятком, скільки нормою існування мільйонів людей. Маргінальне за суттю становище в суспільстві (незважаючи на задекларовану соціальну захищеність) займають: самотні старі; мігранти; люди з інвалідністю та хронічними захворюваннями; ВІЛ-інфіковані; представники етнічних, сексуальних і релігійних меншин; нетривіально мисляча художня та наукова інтелігенція; колишні співробітники правоохоронних органів, військовослужбовці, спортсмени тощо. Особливу групу маргіналів – люмпенів – складають жебраки, волоцюги, особи без постійного місця проживання. Збільшення чисельності цієї групи (люмпенізація населення)

небезпечна для суспільства, оскільки служить живильним середовищем для різних екстремістських організацій [3; 4; 5].

На основі аналізу ряду наукових джерел виділяємо такі типи маргіналів: етномаргінали (особи, які потрапили внаслідок міграції в чуже середовище або виростили в результаті змішаних шлюбів); соціомаргінали (люди, що знаходяться в процесі незавершеного соціального переміщення); вікові маргінали (особи, у яких виражений розрив зв'язку між поколіннями); біомаргінали (ті, чиє здоров'я перестає бути предметом турботи соціуму); політичні маргінали (люди, яких не влаштовують легальні можливості й легітимні правила суспільно-політичної боротьби); економічні маргінали (ті, хто не бажає працювати, пояснюючи це відсутністю робочих місць, або які втратили роботу та не можуть знайти нову); релігійні маргінали (особи, які перебувають поза конфесіями чи не можуть зробити вирішальний вибір між ними) [3; 6; 7].

Беручи за основу фактори, що спричиняють маргіналізацію індивіда, виділяємо такі види маргінальності, як: природна маргінальність (пов'язана з процесами економічного, соціального чи культурного характеру, в силу яких у кожному суспільстві є своє «дно» у вигляді дезадаптованих осіб, а також антисоціальних елементів – тих, кого відкидає саме суспільство); штучно створювана, або підтримувана маргінальність (виникає, коли процес переструктурування в суспільстві затягується і маргінальність стає надмірно масовим й довготривалим соціальним явищем) [2; 5; 7].

На сьогоднішній день науковці обґрунтовують п'ять основних напрямів профілактики маргінальності: кримінально-політичний (попередження того чи іншого деструктивного явища розглядається в тісному зв'язку із заходами з попередження злочинності взагалі); соціально-психологічний (будується на принципах функціональних еквівалентів шляхом пропозиції таких видів діяльності, які замінюють девіантні форми поведінки); напрям охорони здоров'я людини (профілактика маргінальності ґрунтується на правилах організації здорового способу життя); напрям всебічного розвитку соціальних якостей особистості, які лежать в основі гармонійного світосприйняття; освітній (питання девіантної культури суспільства і культивування життєвого досвіду людини в цілому розглядаються як найважливіші завдання освіти); напрям, який передбачає зниження ризиків клієнтів, що опинилися у складній життєвій ситуації за рахунок формування умінь і навичок попередження та подолання труднощів [1; 7; 8].

Оскільки соціальна реабілітація – це процес цілеспрямованої роботи з індивідом з відновлення у нього втрачених або не набутих в ході соціалізації навичок і умінь виконання соціальних функцій, відносин і ролей, метою соціальної реабілітації маргіналів є їхнє повернення до суспільно-корисної діяльності, формування у них позитивного ставлення до життя, праці, навчання [9; 10].

Погоджуємось із думкою ряду вчених про те, що сучасна соціальна реабілітація маргіналів, як важливий напрям соціально-педагогічної роботи, ґрунтується на двох підходах:

1) підтримуючому (трансформаційному), в основі якого лежать принципи: першочергової підтримки клієнтів, які опинились у складній життєвій ситуації; перетворення маргінальних груп у соціально позитивні угруповання (молодіжні клуби, об'єднання тощо), шляхом надання їм альтернативи соціально схвалюваної діяльності; позитивних змін в системі цінностей як цільової групи в цілому, так і її окремих представників [3; 5];

2) забороняючому (залякувальному), в основі якого лежать принципи: активної присутності і контролю фахівців сфери діяльності цільової групи; орієнтації на криміногенні і потенційно неблагополучні райони міста, а також на конкретні групи девіантів; зосередженості фахівців на конкретних актах насильства в середовищі; реалізації посередницьких функцій у конфліктах між окремими угрупованнями [2; 4; 5]. Важливо відзначити, що реалізація даного підходу ставить під загрозу провідний принцип соціальної допомоги, заснований не на контролі, а на добровільності та співпраці з клієнтом [11, с. 346].

Безперечно, зміст соціальної реабілітації маргіналів залежить від типу конкретної маргінальної групи. Найбільш ефективними сьогодні вважають такі технології соціальної реабілітації маргіналів, як: соціальний патруль (дозволяє оперативно контактувати з цільовими групами маргіналів, надавати їм актуальну соціальну допомогу та підтримку, що дає можливість ефективно знижувати соціальні ризики ведення маргінального способу життя) та робота з випадком (дозволяє ефективно мотивувати клієнта до встановлення постійних взаємин з соціальним реабілітологом (соціальним педагогом), створюючи основний фундамент подальшої ресоціалізації) [12, с. 68].

Таким чином, ставлення більшості громадян до представників маргінальних верств населення – це один з найважливіших критеріїв соціального здоров'я суспільства в цілому. Саме тому головним завданням соціальної реабілітації, як важливого напрямку соціально-педагогічної роботи, має стати розвиток толерантного, розуміючого та підтримуючого відношення до маргіналів у суспільстві, що запобігатиме їх виключенню зі сфери активної соціальної життєдіяльності та сприятиме досягненню позитивного результату реабілітаційного процесу. У перспективі вважаємо за необхідне проаналізувати закордонний досвід соціальної реабілітації означеної категорії населення.

Література:

1. Акопян Н. Маргинальность как одна из основных характеристик трансформирующегося общества / Н. Акопян / XXI век. – № 1.–2005.–С.7–12.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – 5-те вид. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун». – 2005. — 1728 с.
3. Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації : навчальний посібник / Н. В. Коваліско. – Львів, 2007. – С. 229–230.
4. Бевзенко Л. Маргіналізація в перехідному суспільстві. Зв'язок з соціальним успіхом / Л. Бевзенко / Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2000. – №3. С.170–172.
5. Шульга М. Національна і політична маргіналізація за умов системної кризи / М. Шульга. – Соціологія, теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 1.– С.48–56.
6. Маслов А. О. Маргінальна особистість як предмет соціально-філософського аналізу // Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.03 / А. О. Маслов; АПН України. Ін-т вищої освіти. – К., 2004. – 19 с.
7. Атоян А. И. Социальная маргиналистика. О предпосылках нового междисциплинарного и культурно-исторического синтеза / А. И. Атоян / Полис. – № 6. – 2003. – С. 29–35.
8. Олексюк Н. С. Зміст соціального захисту особистості у процесі її соціальної реабілітації. / Н. С. Олексюк // Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. – Вип.21 (2-2016). – Ч.1. – Кам'янець-Подільський, 2016. – С.145–150.
9. Oleksiuk N. Role socialni rehabilitaci mladistveho pachatele v procesu resocializaci. / N. Oleksiuk // Modern Science – Moderni veda. – Praha. – Ceska Republika. – 2016. – № 2. – С.142–148.
10. Олексюк Н.С. Соціальна реабілітація вимушених переселенців як необхідна вимога часу в Україні / Н. С. Олексюк // Актуальные научные исследования в современном мире : материалы XV Международной научной конференции 21-22 июля 2016 г., г. Переяслав-Хмельницький. – 36. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вып.7 (15), часть 2. – С. 51–54.
11. Oleksiuk N. Theoretical bases of professional training of social rehabilitation specialists on the disabled in Ukraine / N. Oleksiuk // Prospects for development of education and science: Collection of scientific articles. – Academic Publishing House of the Agricultural University Plovdiv, Bulgaria, 2016. – P. 346–348.
12. Олексюк Н.С. Використання інноваційних технологій соціальної роботи у процесі соціальної реабілітації різних категорій населення / Н. С. Олексюк // Актуальные научные исследования в современном мире: XVI Междунар. научн. конф., 26-27 июля 2016 г., Переяслав-Хмельницький. // Сб. научных трудов – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вып. 8(16), ч. 2 – С.65–69.

Opaliuk Tetiana

PhD in Pedagogy

Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyj National University (Ukraine)

FORMS, METHODS, TECHNIQUES, AND MEANS FOR PURPOSEFUL FORMATION OF FUTURE TEACHER'S SOCIAL REFLEXION

Опалиук Тетяна Леонідівна

к. пед. н.